

figyelmet keltenek azok a találgatások is, amelyek az új bíborosi kinevezések körül keringenek. Határozottan állítják, hogy *De Lubac* és *Congar* is megkapja a bibort, mindkettő azonban megmaradna továbbra is írónak és teológusnak, akárcsak a pápa meghitt barátja, *Journet*, aki bíborossága ellenére továbbra is „abbé”.

*

Mario von Galli szöbáhozza azt a vélekedést, hogy miután a zsinat nagyon sok kérdésre nem tett pontot, a legközelebbi lépések egy harmadik vatikáni zsinatra várnak. Galli nézete azonban szöges ellentéte ennek. Az ő meggyőződése az, hogy a mostani volt az utolsó zsinat az egyház életében, legalább is abban az értelemben, ahogy a zsinatot eddig felfogtuk.

Az igazság ugyanis az, — fejt ki Galli —, hogy a nagy teljesítmények ellenére sok olyan nehézség és elégtelenség adódott ezen a zsinaton, amit a világegyház megnövekedett püspöki karának nagy terjedelme magyaráz. Már pedig előrelátható, hogy egy következő zsinat még népesebb lenne, ami szinte megoldhatatlan problémák elé állítaná az egyházat. Egyszerűen kényszerűség tehát, hogy a püspöki

kollégium a pápával együtt, mint az egyház legfőbb hatalmának megtestesülése, a jövőben valami más módon nyilatkozzék meg. Galli szerint mind az egyházzal szülő konstitúció, mind a püspöki hivatallal foglalkozó dekretum előrevetíti az új lehetőséget, anélkül, hogy konkrét módon megjéjölne azt. A jövőben a súly nem arra fog esni, hogy a püspökök egy meghatározott földrajzi ponton fizikailag összejöjjenek. Nyilvánvalóan a püspöki szinodus jelzi a jövő fejlődését, hiszen ennek tagjai a különböző püspöki konferenciákat képviselik. Magukban a püspöki konferenciákban sokkal behatóbb és átfogóbb eszmecsere bontakozhat ki, mint egy mértelenül nagy zsinaton, s ezeknek az eszmecsereeknek leszűrt eredményeit már a szinodus és a pápa vitatják meg. Így mindaz, ami egy zsinatban szükségszerűen összezsúfolódik és néhány évre szorítkozik, ezután sok évre oszolhat el és többé-kevésbé folyamatosan, tehát nyugodtabban és szervezesebben dolgozható föl. Annak a szorosságnak tér- és időbeli feloldása, ami a zsinattal, annak klasszikus alakjában, együttjár, ma már sokkal inkább megfelel a világ és az emberiség helyzetének.

A KIS ÚT

Azt tanultam, hogy a kegyelem a természetre épít, és hogy lelki életünkben nemcsak természetfeletti eszközök (Ima, szentmise, szentségek, önmegtartózkodás, lelki olvasás) használatára kell törekednünk, hanem olyan természetes erények (például becsület, igazságosság, rendszeret, stb.) elsajátítására is, amik alapját képezhetik a kegyelem munkájának. Sajnos, gyakran találkozom emberekkel, akik természetfölötti eszközök használatában buzgók ugyan, de egyik-másik természetes erény tekintetében nagyon elmaraszthatók. Sőt a szentek életrajzában is olvastam ilyenekről. Lehet-e igazán természetfölötti ezek buzgósága? és mit szólunk az ilyen kanonizált szentekhez?

A szentek a tökéletes önátadás hősei. Szent — a szó tágabb értelmében — mindaz, aki saját akaratát maradtalanul és következetesen aláveti Isten akaratának. Protestáns testvéreink így szeretik fogalmazni ezt az önátadást: készséges engedelmesség Isten Igéjével szemben. Szent az, aki minden erejével arra törekszik, hogy elmondhassa Szent Pállal: „Élek

ugyan, de nem én, hanem Krisztus él bennem” (*Gal. 2, 20*).

De éppen Szent Pál panaszkodik, hogy „ezt a kincset (Isten dicsőségének fölismerését és Krisztus követésének szándékát) cserépedényben őrzük” (*2 Kor. 4, 7*). A régi görögök eszményképe a „kaloskagathos”, vagyis a szép kiállítású és jellemileg is kifogástalan ember volt. Istennek más az el-

gondolása a szentekről és az életszentségre törekvőkről. Kötelességünk ké teszi, hogy mindnyájan a lehető legnagyobb tökéletességre törekedjünk, de ha jóhiszemű tévedésünk vagy természetünk egyéb korlátai miatt messze elmaradunk attól, megelégszik a jószándékú komoly és következetes törekvessel. A kegyelem éppen mert a természetre épül, nem rontja le ennek adottságait, tévedésre és félreértésre kész hajlamát és egyéb gyarlóságait.

Az isteni földön a legtöbbször az anyag korlátai közt és nemegyszer az anyag torzításában jelentkezik, és ez ugyanolyan nehézségek elé állítja a szentet, mint a műalkotás nehézségei a művészt. Műalkotás úgy szokott létrejönni, hogy a művészt megragadja, mintegy birtokába veszi egy gondolat, s ő ezt a gondolatot kifejezni, formába önteni törekszik. De akár kőbe vésvé, akár vonalakba, színekbe vagy hangokba oldva, akár szavakba foglalva keresi a legmegfelelőbb formát, az igazi művész mindig komoly küzdelmet vív önmagával, és a gondolatot hordozni hívatott „anyaggal”. És bármennyien dicsérik is kész művét, sokszor maga is érzi, mennyire nem tökéletes kifejezése az annak, ami az ő lelke mélyén élt (erre célozva írta *Strindberg*, hogy mindig a meg nem született gyermekek a legszebbek); máskor meg mások állapítják meg ezt, esetleg más művészek úgy, hogy ugyanazt a gondolatot ugyanolyan anyagból másképp akarják kicsiholni. Próbáljuk a szenteket a lelki élet művészeinek tekinteni, életüket pedig úgy értelmezni, mint a műalkotásokat szokás: nemcsak az isteni gondolat megragadása szerepel abban, hanem a korszellem, a környezethatás és nem utolsósorban az eredeti bűn következményeivel terhelt „anyag”, egyéni adottságaik. Ki lehetnek szolgáltatók koruk vagy környezetük téves elképzeléseinek, sőt jóhiszemű egyéni tudatlanságnak és egyéb elferdüléseknek is. Ha elfogadjuk, hogy vak, béma, szívbajos vagy gyomorrákos ember is szentté lehet, nem kételkedhetünk abban sem, hogy Isten végtelen hatalma és irgalma szenteket alkothat olyanokból is, akik saját hibájukon kívül idegzetileg terhelték, esetleg hisztériások vagy epilepsziások — föl-

téve, hogy megvan bennük a teljes önátadás, az isteni gondolat megvalósítására irányuló tiszta szándék, még ha helytelenül, eltorzítva fogja fel vagy valósítja is meg egyéniségük az isteni gondolatot.

Szentek és tökéletességre törekvők életében lehetnek olyan mozzanatok, amiket önmagukban helytelennek kell minősítenünk. Egyikük alázatossága az alázat karikatúrájának tűnik fel előttünk, a másik önmegtartózkodása egészen önkínzásnak, egy harmadik szegénységsszeretete lomposágnak, rendetlenségnek, ízléshiánynak; és nem mindig könnyű megtenni, amit Szent Ágoston ajánl ilyen esetekre: hogy csodálatraméltó, de nem követendő jelenségeknek tartjuk ezeket. Szent Ágoston nyilván nem önmagukat tekintti ezeket, hanem nagyobb összefüggésben. A reneszánsz előtti európai festészet perspektíva nélküli. A perspektíva hiánya önmagában nézve tökéletlenség, az igazi műértőt azonban nem zavarja, mert nagyobb összefüggésbe állítva nem ezt látja elsősorban, csodálkozni pedig azon fog, hogy miként lehetett annyi szépséget belelehelni egy *GiOTTO*-képbe perspektíva nélküli is.

A pogány görög csak a hibátlan teljesítményben tudott gyönyörködni. A Messiásról viszont azt ígérte *Izaiás* proféta, hogy nem aszerint ítéli majd, amit a szem lát, és nem aszerint bírál, amit a fül hall, hanem igazságban ítéli meg a gyengéket és méltányosan a szűkölködeket, mert ő az Úr félelmében gyönyörködik. A Messiás eljövetele óta a szenttéavató egyház útján adja tudtunkra Isten, hogy látható gyengeségük és bizonyos természetes erényekben való szűkölködésük ellenére is van valami többlet a szenttéavatottakban, ami őt gyönyörködteti. Ebben az összefüggésben kell őket szemlélnünk és ezt az Istent gyönyörködtető többletet kell bennük keresnünk. Többi embertársunkról nem mondhatunk biztosat, de szabad róluk feltételezni, és merjük feltételezni gyengeségeik ellenére is, ha komolyan törekednek az életszentségre, a prófétának ugyanezt az ígérését, Istennek ugyanolyan ítéletét. Sőt magunk számára is szabad remélnünk, ha képesek vagyunk a teljes önátadásra.

Élöd István